

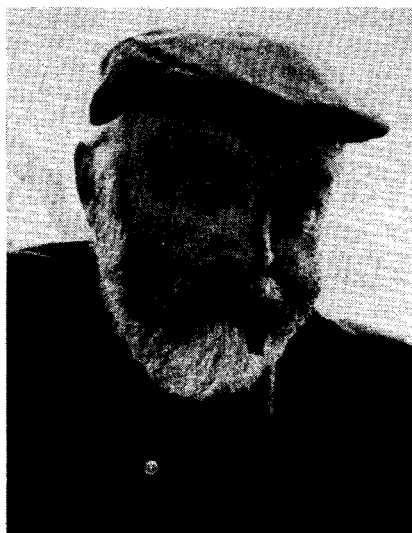
Cultuurbeleid en Kaderwet

Onze cultuur in ruime zin, als levensstijl, heeft in en door de laatste dertig jaar verzorgingsstaat een interessante ontwikkeling doorgemaakt. Met het ontstaan van een indrukwekkende materiële welvaart is de daarvoor beoefende Calvinistische arbeidsgerichte ootmoedige overlevingskunst bij grote groepen weggeëbd en vervangen door iets vrijmoedigers. Meer welvaart en zo meer vrijheid brachten aan velen (voortgezette) emancipatie. Daarmee kwam institutionele en mentale democratisering, daarmee weer een impuls tot decentralisatie, vandaar vaak desintegratie en privatisering. Zo ontstond een anders gearde bestaanscultuur in een wereld met veel beweging(en) en verminderde ideologische en institutionele stabiliteit. Daarmee zien we de wereld, zoals die door Albeda is getekend in deze column van 12 mei jl. aan de hand van Touraine en Habermas: oude en nieuwe politiek.

Het Nederlandse overheidsbeleid is dat van een verzorgingsstaat. D.w.z. vanuit een alomvattend verantwoordelijkheidsgevoel moet die overheid zich belast achten met een macro-herverdelingsbeleid op lange termijn. Dit houdt in herverdeling van productie A naar productie B, van kapitaal naar arbeid, van consumptie naar productie, en alle bijbehorende vice versa's. Dat beleid staat in nauwe wisselwerking met de cultuur in ruime zin, onze levensstijl, onze relatie met arbeid, vrijheid, solidariteit, zelfontplooiing en evenzeer met cultuur in enge zin, een beleid voor kunstproductie, kunstconsumptie, kunstspreiding en kunstexperiment. Het vermogen van de overheid om werkelijk een planmatig beleid te voeren in algemene zin is in dat zelfde nummer van *ESB* door Moerman in zijn artikel „Planning in bedrijfseconomie en macro-economie: een vergelijking” sterk in twijfel getrokken. Het wordt daar in ongunstige zin vergeleken met de verstandige regels, in gebruik verondersteld bij beleidsplanning in de grote bedrijven.

Hiermee is het thema van deze beschouwing gegeven: hoe ge(de)centraliseerd kan/moet/mag het kunstcultuurbeleid zijn in een samenleving die wat de ruimere cultuur als levensstijl betreft pluriform is geworden. Zowel Galbraith (*The age of uncertainty*) als Bell (*Contradictions in capitalism*) wijzen erop dat in de huidige maatschappij in diverse sectoren (economie, cultuur, politiek) ideologieën worden beleden die slecht op één noemer te brengen zijn.

Zo dit ergens geldt, is dat bij het cultuurbeleid. Natuurlijk, er is niet zoveel aan de hand bij een goedwillende cultuurspreidingsactiviteit die erop uit is steeds grotere groepen vertrouwd te ma-

ken met macramé, batikken, Goethe, Mozart, Rodin, de Haagsche School en het Paleis op de Dam. Anders staat het waar de kunst met het voorhoede-experiment de mens en de wereld van vandaag belicht en die van morgen in zicht probeert te krijgen. Ook die boodschap staat vanzelfsprekend in het teken van het hiervoor geschetste verloop van emancipatie tot privatisering. Een deel van het wereldje van de Nederlandse kunstcultuur heeft het decentralisatiebeleid van CRM dan ook toegejuicht en gezocht. Een beleid weg van de centrale bureaucratie en dichter naar de geliefde basis, misschien zelfs de beurs met goudstukken direct naar de kunstenaar zelf, of op zijn minst naar zijn impressario, galeriehouders of uitgever. Zo te zien, met Albeda, op de grens van oude en nieuwe politiek; zo te zien, met Moerman, aan het eind van elk planmatig overheidsbeleid.

De duiding van het decentralisatiebeleid bij CRM, dat niet alleen bij de M, maar ook bij de C aan de gang is, is niet eenvoudig. Blijft er achter de schermen toch nog heel wat centraal? Is het toch alleen maar een ideologisch verkapt bezuinigingsbeleid? Laten we het in de eerste plaats bezien op wat het waarschijnlijk ook is: een oprechte poging in een pluriforme cultuur in ruime zin het kunstcultuurbeleid in enge zin aan te passen aan „the mood of the day”. Een decentralisatiebeleid als een zo goed mogelijk compromis tussen de door Bell geconstateerde spanning tussen een individualistische cultuur en een rationeel planmatig overheidsbeleid.

Zelfs bij deze positieve aanname ben ik bezorgd over de uitkomst van zo'n beleid. Wel te verstaan, mijn bezorgdheid is hier een andere dan die van Moerman. In zijn artikel klinkt vaag de hoop door dat als de overheidsambtenaren zijn artikel boven hun bureau zouden hangen, ze leerbaar zouden kunnen blijken. Er is immers, zo wordt systematisch uiteengezet, elders een goede planmethode in gebruik, dus waarom die niet eens geprobeerd?

Eerlijk gezegd, ligt daar het probleem niet. Er zijn voor ambtenaren goede boeken en PAO-cursussen over planning beschikbaar en in gebruik. Ook is de gemiddelde topambtenaar als uitvoerder niet per se dommer dan de gemiddelde topemployé. Maar laat Moerman maar eens afwachten wat er planningsgewijs gebeurt met de Shell, als die wordt omgebouwd tot een burgerlijke democratie.

Hoe dat ook zij, ik wil aandacht vragen voor twee andere factoren die een gedecentraliseerd kunstcultuurbeleid minder gewenst maken 1). In de eerste plaats dan de verplaatsing van het beleidszwaartepunt van Rijswijk naar Roodeschool en Rilland-Bath. Dat beleid blijkt daar niet in handen te komen van de plaatselijke Elly Ameling, André Volten of W. F. Hermans. Het komt bij de plaatselijke wethouder. Een belangrijk, niet onbekwaam, maar veel geplaagd man. Ook hij moet bezuinigen. Een nog goed Calvinistische plaatselijke „social control” kan hem zelfs verbieden ooit het plaatselijk theaterke te betreden. In ieder geval is kunst voor hem steeds een bijzaakje, vergeleken met de belangrijker dingen waarover hij de wet moet houden. Een sluitpost, een leuke majorette bij mooi weer, maar een jonge Werther als het gaat regenen. De plaatselijke kunst(enaar), voor zover er in onze mobiele wereld nog zo iets werkelijk „deeply rooted” aanwezig is, lijkt mij vele malen veiliger bij de Rijswijkse paus, dan bij de Rucphense pastoor.

In de tweede plaats is het waar dat men veel kan decentraliseren, maar is dat nu ook waar voor een goede kunstcultuur? Van Ovidius af zijn we gewend aan de relatie grote stad en kunst. In onze burgerlijke cultuur geldt dat meer dan ooit, de Muiderkring was vrijwel geheel bevolkt door Amsterdammers. Kunst gedijt in een grote stad, zeker experimentele voorhoedekunst. Dat geldt voor haar productie, voor haar entourage en voor haar publiek. Hoe weinig de Nederlandse nationale overheid mij vermag te inspireren, toch... als voor een moedig cultuurbeleid een stimulerende overheid moet worden gezocht, als die dan niet meer in Rijswijk mag wonen, laten we haar dan toch niet veel verder de provincie in sturen dan b.v. Rotterdam.

Op langere termijn, zou ik toch willen hopen, dat bij het gezochte compromis tussen de realiteit van de kunst in de enge culturele zin en het politiek planbeleid van de cultuur in de ruimere zin, de kaderwetillusie weer wat wordt losgelaten ten behoeve van een gestructureerder beleid volgens een meer Moermanniaans model.

P. Thoenes

1) Toen ik deze column geschreven had, las ik dat Pen op het „Congres on Cultural Economics and Planning” in Maastricht dezelfde bedenkingen heeft geuit.